

De beknopte historie van het Lawn Tennis Racket

Theo Bollerman

Wie oude zwart-wit televisie opnames van Wimbledon bekijkt, bekruipt een licht gevoel van minachting voor de toptennissers van die periode. Wat gaat het traag, tennis lijkt waarschijnlijk wel een soort wandelsport.

Dit gevoel is onterecht. Iedereen, die de overgang van zware houten rackets naar de moderne wapens van deze tijd heeft meegeemaakt, kan dat beamen. Door gebruik te maken van de modernste technologieën en materialen worden tegenwoordig rackets gemaakt, waarmee de bal zo'n 35 procent (!) harder wordt geslagen dan ruim dertig jaar geleden. Al meer dan een eeuw waren de racketmakers op zoek naar het racket, dat de gebruiker ervan meer speelgemak en kracht opleverde. Pas na de eerste stappen van de mens op de maan kwam de ontwikkeling van het tennisracket in een stroomversnelling. De door de ruimtevaart verworven kennis kon ontwikkeld worden voor talloze toepassingen in het dagelijks leven, en dus ook voor de tennissport. Materialen als boron en grafiet zijn inmiddels al vaak toegepast. Het nieuwste snuffje is de toepassing van stukjes speciaal "metaal met geheugen" in het frame. Dit spul neemt extra snel de oude vorm weer aan, waardoor de slagkracht weer verhoogd werd. Veel topspelers gebruiken nu deze 'Head Intelligence'!

Björn Borg is de laatste superster uit de moderne tennisgeschiedenis, die tijdens zijn actieve carrière uitsluitend met een houten racket speelde. Hij won Wimbledon voor de vijfde maal in 1980. Na zijn historische verloren finale tegen John McEnroe in 1981 stopte hij. Ook McEnroe verkoos nog enige tijd het meer gevoelige hout boven de in de kinderschoenen staande en plomp aanvoelende metalen exemplaren. Maar ook hij ging om, toen hij merkte dat minder getalenteerde collega's te gevaarlijk werden met de steeds beter wordende noviteiten. Dit betekende het einde van het houten racket. Diverse merken verdwenen, zoals het oer-Hollandse Pinguin. Dit

merk, in 1937 op de markt gebracht door de Hagenaar Vermeulen, kon de ommezwaai naar metaal of kunststof met alle investeringen van dien niet maken.

Metalen rackets waren er overigens al in de jaren twintig van de vorige eeuw. Birmal in Engeland en Dayton in de U.S.A. maakten onverwoestbare rackets voor zwaar gebruik, vaak met pianosnaren bespannen. Veel gevoel had je er niet mee, dus er was geen topspeler die ermee speelde.

Hout is al eeuwenlang het materiaal, waarvan de rackets gemaakt werden. De Hollanders in de zeventiende eeuw waren goede racketmakers, vanwege hun vaardigheid hout te buigen. Het waren ook de Hollanders die uitvonden dat je schapendarmen kon benutten als bespanning. De naam "kets"darmen, van kaatsen of ketsen, wordt later via het Engels weer verbasterd tot kattendarm, dat inmiddels ook weer grotendeels vervangen is door kunststof besparingen. De Duitse hoogleraar etymologie Gillmeister gaat er trouwens vanuit dat het woord racket ook van Hollandse origine is: het is een hulpmiddel om terug te kaatsen, een re-kets.

In menig clubhuis kun je in de buurt van de bar nog houten tennisrackets zien hangen. Sommige achtergelaten door een in de tennissport teleurgestelde speler, sommige gevonden in een schuurtje. Deze toepasselijke vorm van decoratie heeft vermoedelijk aanstekelijk gewerkt. Inmiddels zijn er veel mensen, die het verzamelen van houten rackets als hobby hebben. Het is een onuitputtelijke bron van vermaak, gezien de vele duizenden merken en typen, die de afgelopen honderdtwintig jaar op de markt zijn geweest. Zo is er een verzamelaar, die van elke maandlichting van Dunlop Maxply Fort een exemplaar bezit. De datering kan hij achterhalen aan de hand van de cijfercode. Een klein nadeel van de hobby, zo vindt hij, is dat de meer dan vierhonderd rackets de nodige ruimte innemen.

De Duitse verzamelaar en racketontwerper Siegfried Kuebler houdt zich ook al decennia bezig met de vraag, wat het beste ontwerp is.

Vanaf 1972 ontwikkelt hij nieuwe racketconcepten. In 1976 presenteerde hij de allereerste midsize aan het publiek. Het bladoppervlak werd met 25 procent vergroot. Dit was de voorloper van vele experimenten met diverse maten. Inmiddels heeft de Internationale Federatie een limiet gesteld aan de afmetingen, zodat de echte jumbo formaten niet meer zijn toegestaan bij officiële wedstrijden.

In 1985 kocht Wilson van hem het patent op het wide-body concept. Dit is de benaming voor een racket, waarvan de zijkant breder is, of hoger, zo u dat wil. Door met de hoogte te variëren, kan de stijfheid van het racket beïnvloed worden. Een soepel racket slaat harder, maar geeft minder controle.

Wie meer wil weten over de historie van het tennisracket en alles wat daarmee te maken heeft kan bij Kuebler het fabuleuze *Book of Tennis Rackets – from the beginning in the 16th century until about 1990* bestellen. Dit boek is een absolute must voor iedere tennisliefhebber. Het beslaat 633 bladzijden, met meerdere kleurenfoto's per bladzij, gedrukt op zwaar glanspapier en kost ongeveer 60 euro (geen geld). De gegevens: editor and publisher: KUEBLER GMBH, Gaisenrain 13, D-78224 Singen, Duitsland, tel. 0049773161692.

Wie de rackets uit de verschillende decennia in de handen neemt, begrijpt onmiddellijk de technische beperkingen van het spelen met de eerste rackets. In de eerste decennia van de twintigste eeuw werden een soort boomstammen geproduceerd, met een hele dikke grip die we tegenwoordig zouden benoemen als grip 6, of grip 7. Hoe dikker de grip, hoe minder de pols kan bewegen tijdens de slag. Je kon uitsluitend met "stijve" pols spelen, anders brak die zowat in tweeën. De slagtechniek van de hedendaagse tennisser verschilt derhalve totaal met die van uit het houten tijdperk. Roger Federer zou met zo'n ouderwets racket zeer snel in de ziekenboeg belanden.

Pas in de jaren dertig werden de rackets iets beter hanteerbaar, hoewel de dikke greep nog tot aan het einde van de jaren vijftig gemeengoed was. In die periode kwamen ook de eerste rackets met een "speedshaft", een steel

bestaande uit twee of drie smallere houten buizen om de luchtweerstand te verminderen. Met de vorm van het blad ging men pas experimenteren na de kunststof revolutie; een vergroot houten blad brak simpelweg te snel. Daarom kon een racket als de "Ergonoom" van Snauwaert, waarbij het blad in een hoek aan de steel bevestigd is, dan ook pas in de laatste periode ontwikkeld worden.

Als handvat werd aanvankelijk linnen om de grip gewikkeld, en later een soort rubberen condoom, dat om het handvat geschoven werd. Pas aan het eind van de jaren twintig werd leer om de grip gewikkeld. Wie dus een oud houten racket met leren grip in de handen heeft, kan het dateren als van na 1930.

Een aardig weetje om rackets te herkennen, stammend uit de periode van voor 1920, is de vraag of de "wedge", de wig aan de bovenkant van de steel en de onderkant van het blad, concaaf (hol) is of convex (bol). Rond 1905 was er een korte tijd een periode dat er twee kleine golfjes aan de zijkant van de convex wedges werden aangebracht. Zo'n type maakt een racket voor de verzamelaar weer zeldzamer, dus kostbaarder.

Het record voor een oud racket is kortgeleden op een veiling van Christie's gebroken. Voor een Wingfield tennisracket uit 1874 werd bijna 19.000 Engelse ponden betaald; inclusief opgeld circa 35.000 euro! We hebben het dan wel over een racket dat tot de allereerste lawntennis rackets gerekend moet worden. Trouwens, op dezelfde veiling bracht een soortgelijk racket slechts ongeveer 6.000 euro op, een bizar en onverklaarbaar prijsverschil. En een in fraaie staat verkerend racket met afgeplatte bovenkant (flat-top) uit de periode 1880 bracht ongeveer 12.000 euro op. Als ik u was, zou ik nog maar eens goed op zolder kijken..

Met de racketgroeten van
Theo Bollerman,
Voorzitter Ned. Tennis Historisch
Genootschap
Reacties: theolucie.bollerman@wxs.nl